

МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГРОШОВІ ПОТОКИ ПІДПРИЄМСТВА»

Удосконалено визначення поняття «грошові потоки підприємства», за яким, на відмінну від існуючих визначень цього поняття, грошові потоки розглядаються як надходження та витрати грошових коштів підприємства в просторі та часі. Доведено, що останні виникають в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. З'ясовано, що грошові потоки є індикатором ліквідності підприємства, його платоспроможності, фінансової незалежності, ділової активності, рентабельності тощо.

The definition of a concept "money streams of an enterprise" is improved. According to it, in contrast to existing definitions of this concept, money streams are observed as receipts and expenses of money resources of enterprise in space and time. It is proved that the latter emerge in the process of operational, investment and financial activities. It is ascertained that money streams are the indicators of enterprise liquidity, its competitiveness, financial independence, business activity, profitability, etc.

Актуальність теми дослідження. Мінливість та невизначеність ринкового середовища, існуюча в Україні, веде до зниження ефективності фінансово-господарської діяльності промислових підприємств, на сьогодні серед яких 43,0% є збитковими [19]. Це свідчить про відсутність джерел відтворення власного капіталу підприємств та вказує на необхідність зміни сучасних підходів до фінансового управління, провідною ланкою якого є управління грошовими потоками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз фінансово-економічної літератури [1, с. 11, 13 – 18] дозволив встановити, що вітчизняні та закордонні вчені по-різному трактують визначення поняття «грошові потоки підприємства» і внаслідок цього по-різному підходять до управління ним.

Так, Бланк І. А. [1] розглядає грошовий потік як сукупність надходжень та виплат грошових засобів від господарської діяльності підприємства. При цьому він зазначає, що на рух грошових засобів підприємства впливають такі фактори, як час, ризик та ліквідність.

Бочаров В. [2] під грошовим потоком підприємства розуміє рух грошових коштів, який прагне до нуля, оскільки негативний результат від одного із видів господарської діяльності підприємства має компенсуватися позитивним від іншої. В протилежному випадку підприємство може стати банкрутом. Однак, дане визначення поняття «грошові потоки» може бути застосовано в практичну діяльність підприємств лише в процесі стохастичної оцінки його фінансового стану, оскільки воно не враховує можливі його динамічні зміни в умовах мінливості та невизначеності ринкового середовища.

Бригем Ю. та Гапенски Л. [3] визначають грошовий потік як чисті грошові кошти, які надходять до підприємства або витрачаються ним в процесі операційної діяльності. Тобто грошовий потік розраховується шляхом збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на суму амортизаційних відрахувань. Однак, вчені не враховують результатів фінансової діяльності, які не пов'язані з доходом від операційної діяльності підприємства, а безпосередньо визначають його чистий прибуток.

Бикова О. [4] стверджує, що грошові потоки – це:

1. Елемент аналізу доходів та витрат підприємства, який має використовуватися як індикатор ліквідності та ефективності його інвестиційної, фінансової діяльності.

2. Додаткові капіталовкладення підприємства тощо.

На нашу думку, чистий грошовий потік не має безпосереднього зв'язку з доходами та витратами підприємства, оскільки він не враховує частини доходів (витрат), які не пов'язані з безпосереднім надходженням (витрачанням) грошових коштів. Окрім того, застосування грошового потоку як одного з елементів аналізу доходів та витрат стає неможливим через часову різницю в надходженні й витрачанні грошових ресурсів та віднесенні їх на фінансовий результат від господарської діяльності підприємства (прибуток, збиток).

Ван Хорн Д. та Вахович Д. [5] наголошують, що грошові потоки підприємства – це:

1. Потоки готівкових коштів, які мають безперервний характер.

2. Власні обігові кошти.

Адже чистий грошовий потік може утворюватися не лише за рахунок приросту чи скорочення власних обігових коштів, а й шляхом збільшення або зменшення таких видів активів та пасивів підприємства як:

- 1) дебіторська заборгованість;
- 2) кредиторська заборгованість (поточні зобов'язання);
- 3) інші активи;
- 4) інші пасиви.

Дзюблюк О. [8] вбачає у грошовому потоці базове джерело для погашення позик та спосіб оцінки кредитоспроможності підприємства. Вчений вважає, що для розрахунку грошового потоку підприємства

слід використовувати такі фінансові показники як:

- 1) виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- 2) кредиторська заборгованість;
- 3) інші поточні зобов'язання.

Окрім того, Дзюблюк О. зазначає, що дебіторська заборгованість не є складником грошового потоку підприємства (оскільки існує достатня ймовірність перетворення її на сумнівну або безнадійну), а є наслідком неперетворення її в наявні грошові ресурси. На нашу думку, дебіторська заборгованість представляє собою суму грошових ресурсів в розрахунках. Тому, при плануванні руху грошових коштів без урахування змін дебіторської заборгованості може виникнути викривлення планового розміру чистого грошового потоку від операційної діяльності підприємства.

Галасюк В. [6] в своїй роботі розглядає поняття «умовний грошовий потік, під яким вчений розуміє потік коштів в грошовій та негрошовій формах у певний проміжок часу. Але умовні грошові потоки не в кожний момент часу здатні забезпечити абсолютну ліквідність підприємства, а отже не можуть розглядатися як повноцінні грошові потоки підприємства.

Коласс Б. [10] вважає, що під загальним грошовим потоком слід розуміти надлишок коштів, який утворюється на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних і не пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності. Тобто, на думку Коласса Б., основними складниками грошового потоку підприємства є:

- 1) грошовий потік від господарської діяльності;
- 2) грошовий потік від операцій, не пов'язаних із господарською діяльністю.

Сорокіна О. [16] визначає, що поняття «грошовий потік» є агрегованим та включає різні види потоків, які обслуговують фінансово-господарську діяльність підприємства. З огляду на це, вчений пропонує в кожному конкретному випадку використовувати уточнене визначення поняття «грошовий потік», а саме: сукупний грошовий потік, грошовий потік від поточної діяльності тощо.

Слав'юк Р. [15] розглядає «грошові потоки» як надходження та вибуття грошових коштів підприємства. На наш погляд, це визначення грошових потоків підприємства є дещо обмеженим, оскільки враховує лише зовнішній рух грошових коштів підприємства, обмежуючи внутрішній.

Райс Т. та Койли Б. [13] вважають, що грошовий потік – це:

1. Індикатор кредитоспроможності та платоспроможності підприємства.
2. Спроможність підприємства генерувати додаткові обсяги грошових засобів для погашення зобов'язань за отриманими позиками.

Риндін А. та Шамаєв Г. [14] стверджують, що грошовий потік від поточної (інвестиційної, фінансової) діяльності є сумою надлишку (недостачі) коштів, отриманих у результаті зіставлення надходжень і відрахувань коштів у процесі операційної (інвестиційної, фінансової) діяльності.

Терещенко О. [17] розглядає грошові потоки як внутрішнє джерело фінансової стабілізації підприємства через збільшення його вхідних та зменшення вихідних грошових потоків, які спрямовуються на зростання платоспроможності. Окрім того, грошовий потік, а саме чистий грошовий потік від операційної діяльності, визначається як критерій внутрішнього потенціалу фінансування підприємства й є основою для оцінки його фінансового стану та кредитоспроможності. На нашу думку, запропоноване Терещенком О. визначення поняття «грошові потоки» не є комплексним, оскільки в ньому не знайшли відображення такі фінансові поняття як: прибутковість, рентабельність, ділова активність тощо – результати ефективного управління грошовими потоками підприємства.

Тян Р. [18] трактує грошовий потік як масу готівкових коштів, яка надходить або вибуває з обігу як грошові виплати. На погляд вченого, різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками визначається як прибуток. Але, як відомо, збіг чистого грошового потоку та прибутку можливий лише при використанні касового методу визначення cash-flow.

Мета статті – критичний огляд та удосконалення визначення поняття «грошові потоки підприємства».

Виклад основного матеріалу. Згідно з П(с)БО № 4 «Звіт про рух грошових коштів» [12] грошові потоки (рух грошових засобів) – це надходження та вибуття грошових ресурсів та їх еквівалентів (кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій, та короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у певну суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни своєї вартості).

В табл. 1 представлено результати узагальнення підходів вчених щодо визначення поняття «грошові потоки підприємства».

Висновки. Через це автори цієї роботи під грошовими потоками розуміють надходження та витрати грошових коштів підприємства в просторі та часі, які виникають в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Грошові потоки є індикатором ліквідності підприємства, його платоспроможності, фінансової незалежності, ділової активності, рентабельності тощо. Перевагами запропонованого визначення поняття «грошові потоки підприємства» від існуючих є:

- 1) врахування простору та часу;

2) використання грошових потоків в якості індикатора ліквідності підприємства, його платоспроможності, фінансової незалежності, ділової активності, рентабельності тощо.

Таблиця 1

Морфологічний аналіз визначення поняття «грошові потоки підприємства»

Грошові потоки – це ...			Джерело інформації
Рух	грошових ресурсів	в аспекті управління довгостроковими зобов'язаннями та грошовими засобами.	[9]
		який прагне до нуля, оскільки негативний результат від одного із видів господарської діяльності підприємства має компенсуватися позитивним від іншої.	[2]
Сума	надлишку (недостачі)	грошових коштів, отриманих у результаті зіставлення надходжень і відрахувань коштів у процесі операційної (інвестиційної, фінансової) діяльності.	[14]
		який утворюється на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних і не пов'язаних із господарською діяльністю.	[10]
	надходжень і виплат	грошових засобів від господарської діяльності підприємства, які пов'язані з такими чинниками, як час, ризик та ліквідність.	[1]
		грошових коштів підприємства.	[15]
Потік	готівкових коштів	який має безперервний характер.	[5]
	готівкових коштів, який є індикатором	гнучкості підприємства та засобом взаємоузгодження його потенційних фінансових потреб з фінансовими можливостями.	[11]
		кредитоспроможності та платоспроможності підприємства, та характеризує його спроможність генерувати додаткові обсяги грошових засобів для погашення зобов'язань за отриманими позиками.	[13]
Грошові потоки – це ...			Джерело інформації
Потік	грошових надходжень	які представлені, насамперед, виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та отриманими кредитними ресурсами.	[7]
Елемент	аналізу доходів та витрат	який є індикатором ліквідності та ефективності інвестиційної та фінансової діяльності підприємства	[4]
Джерело	внутрішнє	фінансової стабілізації через збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків, які спрямовуються на зростання платоспроможності підприємства.	[17]
	базове	для погашення позик та способ оцінки кредитоспроможності підприємства.	[8]

Застосування запропонованого визначення поняття «грошові потоки» у розвиток теоретико-методичних основ управління дозволить забезпечити фінансовий розвиток підприємства, його фінансову стійкість, фінансову безпеку тощо. З іншого боку – це вимагає визначення факторів, які впливають на рух грошових коштів підприємства в умовах мінливості та невизначеності ринкового середовища, що є предметом подальшого дослідження авторів цієї роботи.

Література

1. Бланк И. А. Управление денежными потоками. – К.: Ника-Центр «Эльга», 2002. – 736 с.

2. Бочаров В. В. Финансовый анализ. – СПб.: Питер, 2001. – 240 с.
3. Бриггем Ю., Гапенски Л. Финансовый менеджмент: в 2-х т. – СПб.: Экономическая школа, 1997. – 1120 с.
4. Быкова Е. В. Показатели денежного потока в оценке финансовой устойчивости предприятия // Финансы. – 2000. – №2. – С. 56–59.
5. Ван Хорн Д. К., Вахович Д. М. (мл.) Основы финансового менеджмента / Пер. Пелявского О. Л. – 12-е изд. – М.; СПб.; К.: Вильямс, 2007. – 1225 с.
6. Галасюк В. В. О необходимости использования понятия «условный денежный поток» // Фондовый рынок. – 2000. – № 18. – С. 18 – 20.
7. Гриньова В. М., Коюда В. О. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – 424 с.
8. Дзюблюк О. Особливості оцінювання грошового потоку підприємства в системі банківського аналізу кредитоспроможності позичальника // Банківська справа. – 2001. – № 1. – С. 8 – 12.
9. Ковалёва А. М., Лапуста М. Г., Скамай Л. Г. Финансы фирмы: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 416 с.
10. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: Учеб. пособ.: Пер. с франц. / Под ред. Соколова Я. В. – М.: Финансы; ЮНИТИ, 1997. – 116 с.
11. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности. – 4-е изд., перераб. и доп. – Х.: Издательский дом «Фактор», 2006. – 200 с.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» № 87 від 31.03.99 р. // www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.
13. Райс Т., Койли Б. Финансовые инвестиции и риск. – К.: Издательское бюро ВНУ, 1995. – 592 с.
14. Рындин А. Г., Шамаев Г. А. Организация финансового менеджмента на предприятии. – М.: Русская деловая литература, 1997. – 147 с.
15. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 460 с.
16. Сорокіна О. М. Трансформація показників та методів аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств адекватно ринковим відносинам: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.02 / Дніпропетровський держ. аграрний ун-т. — Д., 2000. — 18 с.
17. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. – К.: КНЕУ 2003. – 554 с.
18. Тяг Р. Б. Планирование деятельности предприятий. – К.: МАУП, 1998. – 156 с.
19. www.ukrstat.gov.ua.

Надійшла 26.03.2009

УДК 314(477)

О. В. ПЕТРИШИНА, Р. С. КВАСНИЦЬКА
Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

У статті висвітлені результати дослідження управління людськими ресурсами як одного з важливих чинників управління організацією. Розглянуті причини відчуження від праці. Запропоновані мікро- і макроекономічні чинники підвищення конкурентоспроможності персоналу.

The article explains the results of a research of human resources management as one of important factors of company management. The reasons of labor estrangement are observed. The article also proposes micro- and macroeconomic factors of raising the personnel competitiveness.

Актуальність теми. Завдання побудови конкурентоспроможної економіки потребують виявлення невикористаних резервів, залучення яких може дати додатковий корисний ефект у русі суспільства на шляху до євроінтеграції. До таких резервів, зокрема, можуть бути віднесені ціннісні орієнтації працівників підприємств, які стають базою формування трудових мотивів, активної чи пасивної трудової поведінки на ринку праці, формують певне ставлення до оновлення знань. Сьогодні все більше стає зрозумілим, що гарантом успіху розпочатих в Україні ринкових перетворень має бути, насамперед, пробудження трудової активності громадян, реалізація та розвиток трудового потенціалу в інтересах зростання добробуту кожного, а отже, й країни в цілому. На тлі перехідного періоду, в умовах економічної та духовної кризи, масового безробіття стихійно відбуваються зовсім інші, протилежні явища, які засвідчують поглиблення процесів відчуження працівників від трудової діяльності, негативно відбиваються на трудовій свідомості і надовго в ній закріплюються.

Фахівці спостерігають, як з невідворотністю, часом досить гострою і трагічною, руйнуються трудові цінності, погіршується якість трудового потенціалу, що, безумовно, матиме масштабні наслідки стосовно стану свідомості населення та стану економіки, якщо не станеться радикального зламу негативних тенденцій. Звідси виникає нагальна потреба осмислення всієї повноти кризи праці, яка за своїм змістом